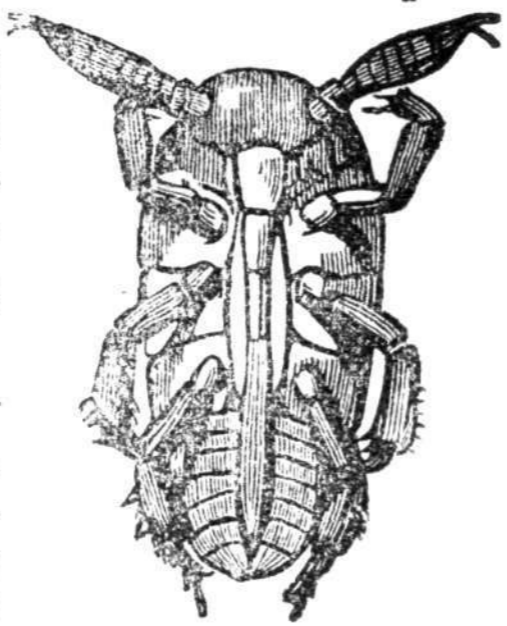

Rivec s tremi ostrimi ščetinjami na koncu in pa 6 nóg kaže vam sledeča podoba.

Naši bralci nam bodo komaj verjeli, če jim rečemo, da zárod edine te babice od spomladi do jeseni je v stanu vse vinograde v našem cesarstvu pokončati. Treba tedaj, da jim to dokažemo.

Ta babica leže skoz en cel ten vsak dan po 8 do 10 jajčic. Pa recimo, da v vsem skupaj izleže le 20 jajčic, tedaj dobimo do 15. dne malega travna (aprila) od nje 20 naslednic; te bodo do 15. maja matere od 400, iz katerih do 15. rožnika se zaleže 8000, 15. dne malega srpana (julija) 160.000, 15. dne velicega srpana 3 milijone in 200.000, 15. kimovca (septembra) 64 milijonov, 15. oktobra 1,280.000.000 in 15. novembra 25,600.000.000 — po takem od sušca do novembra 25 milijard in 600 milijonov uší (ena milijarda je 1000 milijonov) — to je tolikošno število, da to razumeti le moremo, ako pomislimo, da na vsako trto v Avstriji in na Ogerskem, ako jih štejemo v vsem skupaj okoli 8000 milijonov, pridejo kake 3 uší. (Kon. prih.)

Poduk, kako naj se ravná z živino,

da ne zbolí, in kaj naj stori gospodar, kedar mu zbolí.

Klaja za domačo živino.

Kakošna mora biti krma (klaja).

Vsaka krma, bodi-si kakoršna koli, mora dobra biti in živini primerna, če ne, jej ne tekne. Ako pride med krmo kaj, česar želodec ne more prebaviti (prekuhati), kakor drobno kamence, prah, pesek, kurje perje itd., živina zbolí lahko, in še celó dostikrat pogine zavoljo tega.

Dasiravno v začetku ne tako očitno, škoduje živini tudi preprano seno ali slama, premrli, gnjili ali zmraznjeni krompir in repa, droževje, ktero je bilo premalo iztiskano ali predelano, in je torej še mnogo vinskega cveta v njem, moljavo zrnje, premalo preležano seno, pred kratkem še le požeto zrnje žita in sočivja, mokra detelja, ktera se še le pari, in druge take trave, potem sploh krma zelišč, na ktera je kaka škodljiva strupena rosa, rja prišla.

Posebno se ravná dobrotá krme po krajih, v katerem je bila spravljená.

Tudi dobra klaja utegne škodovati, če se v zaprašnih, vlažnih ali zatuhlih krajih hrani, skozi ktere nikoli nobena sapa ne potegne. Zavoljo tega naj se spravlja klaja nad hlevi samo tedaj, kedar je hlev ali obokan (velban), ali pa je leseni strop dobro zapažen, da para iz hleva ne more skozi strop. Tudi ceví za odganjanje pare, kjer jih imajo, ne smejo pod streho napeljane biti, ampak skozi streho morajo iti. Ravno tako se morajo line, skozi ktere se klaja znad hleva v hlev meče, dobro zapreti dati, in morajo tako dolgo zaprte biti, dokler jih ni treba odpreti.

Kakor domača živina ni vsa enega plemena, tako tudi ne tekne vsaka klaja enako; tako se podá zrnje kot poglaviten živež bolj konjem kakor ovcam in goveji živini, kterim se le o posebnih priložnostih, postavimo, pred spojem bolj za priklado kakor kot živež daje. Kisla trava in kislo seno se konjem prileže prav dobro, manj pa goveji živini, ker tako seno je manj tečno kakor sladko; ovce pa skor gotovo zbolé, če tako seno vživajo.

Sočivje je prav rediven živež, pa želodcu je težek, ne sme se ga tedaj toliko živini dajati, kakor žita. Pa tudi vse žito ne tekne vsi živini; oves je živini najbolj ugoden; tudi turšica po malem; rž in ječmen sta nevarna, ker živno rada napenjata.

Listje skoraj vseh dreves, kakor tudi njih mladike, ktere živinčeta posebno na pašah v gozdih kaj rade obirajo, ne redé samo malo, temuč goveji živini in drobnicam je dostikrat še celó škodljiva krma. Tudi korenstvo, kakor repa in krompir, utegne škodovati, če ga živina preveč dobiva, ker je želodcu pretežko. Ravno tako se morajo varno pokladati olarske (prajarske) in žganjarske drože, ostanki cukrarnic, zlasti pa konjem.

Razun dobrih paš in sená, ktero se na travnikih s sladke trave nakosí, sploh ni klaje, ktera bi dobro redila, ob enem pa tudi želodcu nadlege ne delala; zavoljo tega je dobro, med bolj slabo klajo vselej tudi nekoliko mrve primešati. Kedar pa gospodar svoji živini sploh ob enem času razno klajo ali pa eno poleg druge klade, mora jo vselej tako zmešati, da živina ne dobiva samo potrebnega živeža, temuč tudi, da se jej želodec dosti napolni, tako, da se popolnoma nasiti. Zavoljo tega žito ni za goveda in za ovce; kajti zrnje sicer dobro redí, velicega želodca teh živinčet pa vendar ne napolni in toraj tudi dosti ne nasiti. Najbolje je zraven še sena dati. Ako pa druga krma že samo po sebi močno redí, se jim mora kaka druga manj tečna krma primešati, postavimo, slama. Zlasti takrat je take primesi zeló treba, kedar se živina z žlampo redí, ker živina utegne sčasoma, pa zeló nevarno zboleti.

Dostikrat napravljajo krmo, da bi bila živini bolj prijetna ali pa bolj prebavljiva; tako jej krmo dostikrat razrežejo, kakor slamo (rezanica), repo, krompir; večkrat jo s kropom poparijo ali skuhajo; večkrat jo okisajo ali osolé ali sicer tako ali tako napravljajo.

Kedar dobiva živina toplo pijačo, je sploh skrbeti, da pijača ni pretopla, ker živini želodec in čeva omagajo, če večkrat pregorke pijače dobiva; nasledki tega so marsiktere bolezni. Tako umetno narejene krme ne smejo predolgo na zraku stati, ker se rade skisajo; to pa živini ni samo neprijetno, tudi zbolí lahko. Sploh naj gospodarji pri vsakteri krmi, ktera se more skisati, kakor pri tako imenovanem rujavem senu, ktero se samo po sebi segreje, ali pa pri mokri detelji, skrbno gledajo, da se kisanje o pravem času ustavi, ali pa da se krma še le potem živini klade, ko se je že popolnoma skisala. Sicer se krma lahko spridi in živina ne mara za-njo; ako jo pa zavoljo lakote vživa, mora pa zboleti.

Kedar dobiva živina osoljeno krmo, je treba posebno za to skrbeti, da ima tudi dosti pijače. Po slani krmi je namreč živina žejna, in če se dosti ne napaja, utegne zboleti.

Turška goveja kuga se nam bliža.

Gospodarji pozor!

Po dopisu okrajnega glavarstva Črnomaljskega od 26. decembra je v Stubici v okraji Vrbovskem na Hrvaškem v dveh hlevih 23. decembra se prikazala turška goveja kuga; 4 goved je poginilo, dvoje so pobili.

Okraj Vrbovski je komaj 3 ure in kraj Stubica komaj 5 ur daleč od Kranjske meje; nevarnost je po takem silna, da se tudi na Kranjsko pritepe morilna pošast, ako se ostro ne straži na to, da niti živina, niti človek niti nič družega kar si bodi ne pride iz Hrvaškega čez mejo na Kranjsko. Deželna vlada je zato se tudi brž obrnila do yojaške oblasti, da pridejo vojaki za stražo na mejo Črnomaljsko.

Mi pa ponavljamo oklice in prošnje v lanskim „Novicah“ razglašene, naj vsak prebivalec Črnomaljskega okraja bode stražar ali policaj, da čuje ostro na tem, da tudi ne mačka ne perišče sená ne pride čez mejo Hrvaško.

Deželna vlada Hrvaška pa je 25. decembra naznanila deželni vladi Kranjski, da je turška kuga se zatosila po neki goveji čedi, ki je skrivé iz Bosne prišla v vojaško Granico in je bila za Pulje (Pola) v Istri namenjena. Mestni magistrat v Bakru (Buccari) v Reški županiji je to čedo ustavil in v doljnem Šrljevu v kontumacijo djal. Ta čeda je štela 75 repov, od kterih je po naznanilu civilnega kapitana Bakerskega od 20. decembra kakih 20 goved poginilo, vse druge pa so brž pobili.

Deželna vlada v soglasji s tem naznanilom poroča 20. decembra po poročilu okrajnega glavarstva v Voloski, da je 19. decembra v Dragi, neki vasi med Reko in Bakrom v Reški županiji, v goveji čedi, ki je iz Hrvaškega prišla, turška kuga se prikazala. Po postavi od 29. junija 1868. leta ste bili soseski Kastva in Voloska brž za kužna okraja priznana in meja zaprta.

Po takem nam žuga turška kuga tudi od te, tedaj od dvojne strani.

Gorjé nam, če po sleparski poti se zanese v našo deželo! Naj bi gospodje duhovni na prižnici v takih krajih, ki se mejijo s Hrvaškimi in Reškimi okraji, ljudstvo svoje goreče opomnili, da ne pustijo ne živine ne nič družega čez mejo, kajti kužnina ne tiči samo na živini, temuč tudi na ljudéh, na senu in drugem blagu.

Podučne stvari.

Okrožnica županijam Kranjskim

zarad vzdržavanja zdravja po deželi.

C. k. deželna vlada je z dopisom 8. dne u. m. pod št. 7818 po c. kr. okrajnih gosposkah vam že naznanila, kako se imate ravnati, da se obvarujete dveh kužnih bolezní, kteri bi utegnili tudi v našo deželo se zanesti in tû razširiti. Kolera namreč precej zeló gospodari na Ogerskem, in tudi na Českem se je sém ter tje že začela; kozé pa prav blizo nas so hude v Trstu, Zagrebu in Gradcu, kjer je že veliko ljudstva zbolelo in umrlo, toraj tudi do nas prav lahko pridejo.

Deželni odbor vam tedaj živo priporoča, da vse od c. kr. okrajnih gosposk zarad vzdržavanja zdravja vam došle ukaze na tanko izpolnujete in da z vso pazljivostjo gledate na to, da se v vaši občini odstranijo vse napake, ktere bi zakrivile začetek kužne bolezní. Posebno vam pa deželni odbor še priporoča sledeče:

1. Zmerno in redno življenje in pokoj duhá je prvo sredstvo, da si ohranimo zdravje.

Treba je toraj varovati se prehlajenja, zato je treba, da se oblačimo gorkeje. Ponoči naj bi vsak kolikor mogoče spal v zaprtih prostorih. Posebno je tudi treba paziti na to, da si želodca ne pokvarimo, kar se lahko odvrne, ako ne vživamo jedí ali vinske pijače čez mero, ali pa škodljive.

2. Ostro je treba paziti na to, da je voda, ktero pijete, čista in zdrava. Skušnja učí, da je pri kužnih boleznih največkrat z gnjilimi stvarmi nasitena voda glavni vzrok kuge. Če tedaj zveste, da je kaka voda v vaši županiji nečista, mlakužna, smrdljiva, tedaj škodljiva, dajte tak vodnjak (štirno) brez ugovora zapreti.

3. Vsaka kužna bolezen se posebno ondi rada vgnjezdi, kjer je nemarnost in nesnaga, toraj se nahaja dostikrat ondot, kjer veliko ljudi v majhnem

prostoru nagnječenih skupaj živi, — dalje tam, kjer se gnjile reči pari in smrad delajo. Zatoraj ni treba obširno dokazovati, da je snažnost v vseh stvaréh eden najboljših pomočkov zoper bolezní. Opominjajte tedaj srenjčane svoje, da prezračujejo stanovanja svoja, tedaj okna vsaj enkrat na dan dalje časa odprta imajo in tako odpravijo sprideni zrak iz stanic. Še posebno pozornost pa je treba obračati na stranišča, gnojne mlake in gnojišča. Skoro povsod na kmetih nastavljena so stranišča in gnojišča tik hiše, ter tako smradijo celo okolico. Prepričali so se zdravniki, da so gnjijoče stvari in smrad iz stranišč in gnojnih mlak, posebno pri vlažnem vremenu, pogostoma krive kužnih bolezní. Dolžnost vaša je tedaj, ljudi napeljavati na to, da kolikor mogoče odpravijo take škodljivosti. To se brez posebnega truda in brez velicih stroškov pri straniščih (sekretih) naredí tako, da se va-nje kake dva-ali trikrat na teden vliva v vodi raztopljeni železni vitriol. Kako se to naredí, vam bode c. k. okrajna gosposka na tanko razložila. Pazljivo tako ravnanje pa je neobhodno potrebno posebno tam, kjer so stranišča, gnojne mlake in druge gnjijoče stvari blizo vodnjakov (štirn) ali napajališč, kajti lahko se zgodi, da gnojnica priteka k vodi, ktero pijó ljudje in živina, in tako zbolijo.

4. Ker se vsaka bolezen lože odpravi, ako se bolnik ob pravem času posvetuje z zdravnikom, toraj opominjajte ljudstvo v svoji županiji, naj nemudoma pošljejo po zdravnika, ako jih napade bolezen, ki je sumljiva kake kužnosti.

Če bi jih pa več na enkrat ali vsaj kmalu po vrsti zbolelo v eni vasi, je dolžnost vaša, da to naznanite c. k. okrajnemu zdravniku ali pa c. k. okrajni gosposki.

5. Ker se kužna bolezen večkrat zatrosi iz kraja v kraj po tej poti, da se bolnik pelje v kako mesto k zdravniku ali v bolnišnico, zatoraj naj bode vaša skrb, tacega bolnika pustiti domá, kjer zbolí, in kolikor mogoče, ga shraniti tako, da ne pride z drugimi v dotiko. To posebno veljá pri kozavih bolnikih; kajti koze se največkrat razširijo tako, da jih drug od družega naleze.

6. Ker je cepljenje pri kozah najbolja obramba zoper hudo to bolezen, toraj je treba, da se v takih krajih otrokom pa tudi odraslim ljudem cepijo kozé. Ako tedaj zdravnik to za potrebno spozná, podučujte ljudi, da se ne upirajo temu.

Ker je upati, da se nevarnost žugajočih kužnih bolezní odstrani, če se omenjena naročila izpolnujejo na tanko in vestno, zato deželni odbor od Vas pričakuje, da bodete pazljivo, in če je treba, ostro delali na to, da se ti nasveti povsod tudi izvršujejo.

Od deželnega odbora Kranjskega
v Ljubljani 15. decembra 1872.

Šolske stvari.

O zadevah društva „narodna šola“.

Za društvo „narodna šola“ na Štajarskem in Kranjskem smo odposlali nekterim poverjenikom te dni povabilo in društvena pravila. Dalje prosimo poverjenike, da naznanijo odboru, ali blage volje hote prevzeti ta posel za „narodno šolo“. Stoprv, ko nam bodo imena znana, naznanili bodemo po časopisih, da se pristopivši vedó kam obračati. Ko se oglasi precejšno število udov, sklical se bode občni zbor, kteri bode postavil predsednika in odbornike za vspešno delovanje. Poverjenike za Koroško, Primorsko in Goriško postavimo pozneje, ker še čakamo natančnejih poročil.

O d b o r.